

Tā koutou i kī mai ai me ā mātou urupare

Te Reo Rangatira

OKETOPA 2025

Ngā wāhanga o roto

Te pūtake o tēnei pūrongo.....	1
Te whakawhanake i ngā kai o ngā wāhanga ako	2
Te hunga i torohia atu e mātou	2
Tā mātou i rongō ai	3
Ko ā mātou urupare	3
Te wāhi e kitea ai ngā kai, he kupu ārahi, me ngā rauemi.....	4
Te wātaka	4

Te pūtake o tēnei pūrongo

E rua ngā kōnae o te maraunga ā-motu, arā, ko *The New Zealand Curriculum* me *Te Marautanga o Aotearoa*.

Kei roto i a *Te Marautanga o Aotearoa* (TMOA) te koronga me ngā mātāpono e pā ana ki te wāhi ki te mātauranga hei hāpai i te whakarauoratanga o te reo Māori. Ka ū hoki ki te kōkiri i te mātauranga kairangi me te angitu hei painga mō ia mokopuna i ngā kura me ngā wāhi e whai pakiaka nei ō rātou āhuatanga motuhake i te ao Māori, e tuku akoranga nei hoki ki te reo Māori. Nā konā, ko Te Tiriti o Waitangi te ihonui o *Te Marautanga o Aotearoa*.

I tā mātou pūrongo o Oketopa 2024, i whakaarohia ngā whakahokinga kōrero i tae mai ai i a Ākuhata me Hepetema. I tēnei pūrongo arohia ai ngā whakahokinga kōrero i tae mai ai e pā ana ki ngā kai hukihuki o roto i te wāhanga ako o Te Reo Rangatira mō ngā Tau 7-10.

I runga i aua whakahokinga kōrero rā, kua whakarāpopoto mātou i tā mātou i rongō ai me ngā mahi kua whāia e mātou hei urupare ki aua whakahokinga kōrero.

Te whakawhanake i ngā kai o ngā wāhanga ako

E tautoko ana a *Te Marautanga o Aotearoa* i ngā kura me ngā wāhi e whakaako ana i ngā kaupapa ki te reo Māori ki te whakatutuki i ngā whāinga o tā rātou tū hei kura motuhake. He marautanga tēnei e aro nui nei ki te mōhiotanga; ko te āhua o tā te mokopuna ako tōna tūāpapa; he tikanga whakaako kei roto kua ahu mai i ngā taunakitanga; e mārāma ana, e māmā ana hoki te whakamahinga ōna; e taurite ana ki ngā marautanga o te ao, ā, ko tāna he tautoko i te mokopuna ki te whakamahi i ngā mōhiotanga ā-kaupapa ki te whakaputa whakaaro i runga i te mōhio me te huritaonga e pā ana ki tāna anō ako. Ka whāngai hoki te marau nei i te mokopuna kia tū ai ia hei taiohi whai whakaaro, hei mokopuna ngākau nui mā roto i te whakawhanaketanga o ngā toi mokopuna.

He mea whakawhanake te tārainga hou o te wāhanga ako o Te Reo Rangatira e tētahi ohu kaituhi kua whai wheako nui i ngā āhuetanga o te reo Māori:

Hineihaea Murphy	He kairangahau, he kaiarotake, he kaitohutohu kua whai wheako ki te ara reo Māori i te rāngai mātauranga: Te Kaiwhakahaere o Haemata, te Kaituhi Matua o Te Reo Rangatira
Cath Rau	He kaiārahi mātauranga kua whai wheako: Te Upoko o Kia Ata Mai Educational Trust, te Tumuaki o Te Kopuku High
Frances Goulton	He kaiārahi mātauranga kua whai wheako: Te Toihau o Aronui Limited
Rauhina Cooper	He mātanga mātari reo: He kaitito, he kaiako, he kaiwhakapuaki kōrero hoki i ngā kura

Kua tārai ngā kaituhi nei i tētahi marautanga hei tautoko i ngā tumuaki me ngā kaiako ki te hāpai i ngā tutukinga me te angitu o ā tātou mokopuna.

Te hunga i torohia atu e mātou

I te wā o te torotoro tāngata, i whakapā atu a Tātari Aho Rau ki ngā matahuhua o ngā whānau ā-kura - kaiako mai, tumuaki mai, kaiāwhina mai, mokopuna mai, kaitohutohu marau mai, takawaenga mai, tae atu ki ngā poari o ngā kura, ki te tonono whakahokinga kōrero e pā ana ki a Te Reo Rangatira mō ngā Tau 7-10. He whakawhānuitanga tēnei hei āpiti ki ā mātou whakapānga o mua ki te rāngai nei e pā ana ki a Te Reo Rangatira mō ngā Tau 0-6 i te whiore o te tau 2024, ā, i ōrua atu ki te whakarewanga o te marautanga rā ki te rāngai i te Wāhanga Tuatahi o te tau kura, 2025.

I whakapuarehia ētahi ara wātea i ngā awheawhe ā-rohe i whakatūria rā kia whakahokia mai ngā whakaaro me ngā kōrero i ngā hui kanohi-ki-te-kanohi. Hei āpiti ki ngā hui ā-tinana, i wātea ngā hunga whai pānga ki te tuku kōrero mai i ngā awheawhe ā-ipurangi me tētahi rangahau tuihono.

Nā Tātari Aho Rau ngā whakahokinga kōrero o ngā hui kanohi-ki-te-kanohi me ngā hui ā-ipurangi i tātari. I tua atu i ngā hui whakapāpā i whakaritea rā e Tātari Aho Rau, i whakaarotia hoki e mātou ngā kōrero me ngā tūtohunga i kohia ai i ngā rōpū whāiti o waho. I whai wāhi ki ērā ko ngā māngai nō te rāngai, ko ngā kaituku mahi, ko ngā pūkenga o ngā wānanga me ngā whare wānanga, me ngā kaumātua.

Tā mātou i rongō ai

Ngā āhuatanga o te tārainga hou o te wāhanga ako i mihia rā

1. E ārahi ana ngā wāhanga ahureinga, pērā i ngā Toi Mokopuna i te wāhanga ako.
2. He āwhina kei roto i te whanaketanga me te raupapatanga i te whānuitanga o ngā tūārere me ngā tau.
3. I tino paingia te hanganga o te wāhanga ako me te whai wāhitanga o tētahi wāhanga mō ngā rauemi.
4. I mihia te whai wāhitanga o te Tauākī Kaupapa Here Marautanga hukihuki.

Ngā tono ki ētahi kupu ārahi atu anō

5. Me whai i ētahi taurira whakaako, pēnei i ngā taurira me ngā tātauirā, hei hāpai i tōna whakatinanatanga.
6. Me kaha ake tā te wāhanga ako whakaata i te ao Māori i te horopaki o te rohe.
7. Me whakamāmā ngā huānga matua o te wāhanga ako e pai ake ai te whai wāhitanga, e hāpai ai hoki i te māramatanga.
8. Me mātua whakangungu, me mātua tautoko hoki ngā kaiako.

Ko ā mātou urupare

Tā mātou i rongō ai

1. E whakanuia ana te ahureinga o
Te Marautanga o Aotearoa

Ko ā mātou urupare

1. E whakanuia ana te ahureinga o <i>Te Marautanga o Aotearoa</i>	› Kua mau tonu, kua whakapaitia hoki ngā Toi Mokopuna kia takoto ai he kupu ārahi, kia mārama ai te kaupapa, kia mataaho ai hoki te pūtake o ngā kaupapa ako kei roto i te wāhanga ako.
2. I paingia te mārama o te kokenga me te whakaraupapatanga ā-tau	› Kua tau ngā kaupapa o te wāhanga ako ki tētahi hanga puta noa i ngā tūārere hei whakaatu i te mārama o te kokenga o ngā mōhiotanga me ngā pūkenga i ngā Tau 0-10.
3. E kaha ana te tautokona o ngā kaiako e ngā rauemi whakaako	› Kua pēnei te hanga o te wāhanga ako hei tautoko i te kaiako kia ariari ngā whanaketanga me ngā taurira, e pai nei hoki te whanaketanga me te tūhonotanga ki ngā rauemi o Rangaranga Reo ā-Tā.
4. E ārahi ana ngā Tauākī Kaupapa Here Marautanga i ngā wāhanga ako	› E whakaoti haerehia ana ngā Tauākī mō ngā Kaupapa Here Marautanga hei ārahi i ngā kura me ngā wāhi reo Māori.
5. Te whakawhanake tonu i ētahi anō taurira hei hāpai i te kaiako	› Ka whai wāhi atu ki tēnā tūārere, ki tēnā tūārere ngā taurira, ngā kupu, ngā rerenga kōrero, me ngā rautaki whakaako hei hāpai i te whakaako.

Tā mātou i rongō ai

Ko ā mātou urupare

6. Te whakaata i ngā mōhiotanga o te ao Māori i ngā wāhanga ako	› Ka tautoko te wāhanga ako i te kaiako kia whai wāhi te reo o te iwi, te tūreo, me te whakawātea i te ara kia ākona ngā mōhiotanga o te rohe, pēnei i te mōteatea, i te karanga, me te pūrakau mā te tautohu i ngā mōhiotanga e whāiti ana ki ngā kaupapa me whakaako. › Ka whakawāteahia ngā kaiako kia ākina ngā mokopuna kia whakapuakina ō rātou tuakiri, ō rātou mātauranga, me ō rātou reo ā-iwi.
7. Te whakamāmā i ngā wāhanga ako	› Kua whakamāmātia te wāhanga ako.
8. Te tuku āwhina mā te ako ngaiotanga (PLD)	› E whakaritea ana he ara whakangungu kaiako e hāngai pū ana, hei ārahi i te whai haere a te kaiako i te wāhanga ako.

Te wāhi e kitea ai ngā kai, he kupu ārahi, me ngā rauemi

Kitea ai te tārainga hou o te wāhanga ako o Te Reo Rangatira ki [Tāhūrangi | Online Curriculum Hub](#).

Hei āpiti ki ngā rauemi whakataki hei hoa haere mō Te Reo Rangatira, e whakaritea ana he rauemi anō hei tautoko i te whakatinanatanga o te tārainga hou o te wāhanga ako o Te Reo Rangatira. Ka tukua ērā ka oti ana te waihanganga.

Te wātaka

Mai i te Wāhanga Tuatahi o te tau kura 2025 i tukua ai te marautanga hou o Te Reo Rangatira (ngā Tau 0-6) me Pāngarau (ngā Tau 0-8) hei mātua whai mā ngā kura. Heoi, kāore te mahi tahi ki a koutou e mutu ki reira. E mōhio nei mātou, nō koutou e whakatere ana i ēnei kaupapa ako i roto i ō koutou akomanga, ka puta ake he māramatanga whai hua me ngā wheako hei wānanga mā tātou, ā, e kaha ana tō mātou hiahia kia haere ngātahi tātou i runga i tēnei huarahi.

I te wāhanga tuawhā o te tau kura, 2025, ka tuku te Minita o te Mātauranga i te marautanga o Te Reo Rangatira me Pāngarau mō ngā Tau 0-10 hei mātua whai mā ngā kura ā te tau 2026. Ka whai wāhi ki ērā ngā panonitanga o ngā Tau 7-10 o Te Reo Rangatira me ngā Tau 9-10 o Pāngarau nā runga i ngā whakahokinga kōrero i tae mai ai i a koutou i te roanga o te tau 2025.